

Pilotplan Belonen Zwolle

Uitwerking Gemeentelijk Grondstoffenplan Zwolle 2017-2020

26 september 2017

Aanleiding

Op 24 oktober 2016 heeft de gemeenteraad van Zwolle ingestemd met de hoofdlijnen voor het Gemeentelijk Grondstoffenplan (GGP) 2017-2020. Op 18 juli 2017 is het uitwerkingsplan hiervan vastgesteld: "Zwolle zonder afval". Eén van de sporen om de ambitie van 100 kg restafval per inwoner per jaar en een scheidingspercentage van 75% in 2020 te realiseren is belonen: een financiële prikkel op het voorkómen van restafval en het goed scheiden van afval en grondstoffen. Er is besloten daarvoor vanaf dit najaar een zes maanden durende pilot uit te voeren. Op basis van de uitkomsten van de pilot wordt in 2018 een besluit genomen over de manier waarop stadsbreed een vorm van beloning wordt ingevoerd.

Doel van de pilot

Om bovenstaande doelstelling te halen zijn in het Uitwerkingsplan twee varianten van financiële prikkels en beloningssystemen benoemd als opties voor de invoering van "goed scheiden loont".

- a. Betalen per keer: de standaard afvalstoffenheffing wordt verlaagd en inwoners betalen een bedrag per keer voor het aanbieden van restafval. Dit is de meest gebruikte vorm van Diftar in Nederland.
- b. Achteraf belonen: huishoudens betalen vooraf een vaste heffing en krijgen aan het eind van het jaar een financiële beloning als ze minder vaak restafval aan hebben geboden dan de norm.

De pilot wordt uitgevoerd met variant b: Achteraf belonen. Als referentie/vergelijking met de resultaten van de "achteraf belonen-variant" wordt vooraf een scherpe inschatting gemaakt van de resultaten die in Zwolle behaald kunnen worden met de "betalen per keer"-variant. Deze worden vergeleken met de ervaringen en resultaten van vergelijkbare gemeenten als Enschede, Deventer en Apeldoorn.

De doelen van deze pilot zijn:

- onderzoeken of deze manier van belonen werkt in relatie tot de doelstelling van 100 kg restafval per inwoner per jaar en een scheidingspercentage van 75% in 2020;
- deze vorm van belonen vergelijken met de meer gangbare vorm van Diftar in Nederland en
- om de ervaringen van de deelnemende huishoudens te onderzoeken (draagvlak).

De pilot wordt binnen de bestaande afvalstoffenheffing uitgevoerd (duurzamer, niet duurder). De prikkel van belonen is ondersteunend aan gewenst en blijvend gedrag van inwoners om grondstoffen en restafval gescheiden aan te bieden (belonen is geen doel op zich maar een middel) en belonen achteraf is in lijn met de visie en systematiek van omgekeerd inzamelen.

Dat betekent concreet dat bewoners aan de voorkant de standaardheffing betalen en ze aan het eind van de pilot een bedrag ontvangen wanneer ze minder restafval hebben aangeboden dan de norm. Deelnemers aan de pilot betalen nooit meer dan de huidige vastgestelde heffing.

Aanpak

Keuze pilotbuurten

Om een succesvolle pilot op te zetten, uit te voeren en te monitoren is gekozen voor twee pilotbuurten waarbij ingezamelde afval- en grondstofstromen per pilotbuurt apart gemonitord kunnen worden:

- Gerenbroek in Zwolle-Zuid.
- Schoonhorst in Stadshagen.

De twee buurten zijn een goede afspiegeling van de woonmilieus in Zwolle, dus zowel hoogbouw (Schoonhorst) als laagbouw. De hoogbouw in Schoonhorst wordt in september 2017 voorzien van nieuwe ondergrondse containers voor restafval, PMD en oud papier, zodat ook de bewoners van de hoogbouw in de pilotbuurten hun grondstoffen dicht bij huis gescheiden kunnen inleveren.

Tabel 1: Aantal huishoudens hoogbouw en laagbouw pilotgebied

	Hoogbouw	Laagbouw	Totaal huishoudens
Schoonhorst	528	1.344	1.872
Gerenbroek	--	1.190	1.190
Totaal	528	2.534	3.062

Periode

De pilot heeft een looptijd van een half jaar. De start is voorzien medio november 2017. De resultaten worden 6 maanden na de startdatum van de pilot uitgewerkt en gedeeld met College en Gemeenteraad, vooruitlopend op de voorstellen medio 2018 voor invoering van een prijsprikkel per 1 januari 2020, er vanuit gaande dat dan alle bewoners van de hoogbouw hun grondstoffen dicht bij huis gescheiden kunnen inleveren (spoor 1 van het Grondstoffenplan). In februari 2018 wordt een tussenrapportage verzorgd.

Inzameling pilotgebied en startmeting

Vanaf eind juli 2017 zijn de afval- en grondstofstromen in de pilotbuurten gemonitord om een nulmeting te verkrijgen zodat de effecten gedurende de pilot te volgen zijn. Het gaat hierbij om het aanbiedgedrag van restafval, kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen PMD (plastic, metalen verpakkingen en drankkartons), GFT (groente-, fruit- en tuinafval) en oud papier, aantal bezoeken aan het milieubrengstation, bijplaatsingen van afval bij de ondergrondse inzamelsystemen en klachten en meldingen.

Bijzondere groepen

Momenteel is de totale omvang van de kwijscheldingen in de gemeente Zwolle € 876.500,- per jaar. In de pilot kunnen de huishoudens met een kwijschelding evenveel financieel voordeel behalen als ieder ander. Zij worden dus gelijk behandeld. Ook huishoudens die standaard meer restafval hebben, zoals huishoudens waar veel luierafval of incontinentiemateriaal vrijkomt, worden in de pilot gelijk behandeld. Er is op dit moment geen aparte inzameling voor luiers en incontinentiemateriaal. Daarnaast kan vanwege de privacy gedurende de proef huishoudens met jonge kinderen niet worden onderscheiden.

Specifieke doelgroepen worden in de uit te voeren enquêtes wel bevraagd, zodat er bij de besluitvorming over implementatie van belonen in heel Zwolle kan overwogen of en zo ja welk maatwerk wordt geleverd.

Gescheiden inzameling GFT in hoogbouw niet of minder goed mogelijk

Bij hoogbouwcomplexen is door het ontbreken van tuinen het aanbod van GFT veel lager, de respons doorgaans mager, de kwaliteit van het GFT laag en de inzamelkosten per ton hoog. Veel hangt af van draagvlak onder bewoners. Voor de pilot wordt daarom in de beloning onderscheid gemaakt tussen bewoners van hoogbouw en bewoners van laagbouw. Bewoners van hoogbouw krijgen bij hetzelfde aantal aanbiedingen een hogere beloning dan bewoners van laagbouw.

Ontwijkgedrag/risico's

Met het toepassen van een prijsprikkel neemt het risico op ontwijkgedrag toe. Dit effect volgen we in de pilot door het soort ontwijkgedrag en de gevolgen te benoemen én maatregelen te nemen om ontwijkgedrag te voorkomen. In de pilotgebieden worden extra afvalcoaches door ROVA en toezichthouder/handhaving door de Gemeente ingezet.

Inrichting pilot

Inzamelingsystematiek in de pilotbuurten

De hoogbouw in het gebied is voor aanvang van de pilot volledig gefaciliteerd met inzamelmiddelen voor grondstoffen PMD, oud papier en (indien gewenst) GFT. De inzamelrequentie van de minicontainer voor laagbouw blijft zoals het is: GFT 1x per 14 dagen, PMD en oud papier 1 x per 4 weken. De ondergrondse containers voor restafval worden geleegd op automatische meldingen "bijna vol".

Dataverzameling en analyse

De adressen in het pilotgebied worden in het systeem van ROVA aangemerkt, zodat heel gericht gemonitord kan worden op gebiedsniveau. Er worden controles uitgevoerd (visuele inspectie) om de kwaliteit van de ingezamelde grondstoffen te monitoren: ingezamelde hoeveelheden en kwaliteit van de grondstoffen PMD/GFT/oud papier; bijplaatsingen/dumpingten naast of bij ondergrondse inzamelsystemen; overzicht klachten/meldingen ten behoeve van de pilot; gebruik haalservice GHA (grof huishoudelijk afval) en gebruik milieubrengstation. De ingezamelde gegevens worden waar nodig geanonimiseerd. Alleen de hoeveelheid aanbiedingen van restafval worden per huishouden bijgehouden, zodat de beloning aan het eind van de pilot kan worden uitgekeerd.

Communicatie

De deelnemende huishoudens worden tijdig en duidelijk geïnformeerd over wat er van hen verwacht wordt en wat zij kunnen verwachten. Inwoners kunnen geld verdienen als ze beter gaan scheiden. De ervaringen van de deelnemers worden geïnventariseerd middels enquêtes en op een interactieve website, om zoveel mogelijk ervaringen te verzamelen.

Informatieverstrekking bewoners

Bewoners ontvangen een informatiebrief, inclusief een flyer met daarin uitleg over de pilot en alle benodigde informatie. In de brief worden bewoners uitgenodigd voor informatiebijeenkomsten die voorafgaand aan de start van de pilot worden georganiseerd. De website Zwolle zonder afval (www.zwollezonderafval.nl) is in 2016 als platform voor een afvalvrij Zwolle ingericht. De website wordt verder uitgebouwd naar een interactief platform

dat de komende jaren alles wat er in Zwolle met afval en grondstoffen gebeurt volgt en is daarmee de centrale informatiebron tijdens de periode van dit grondstoffenplan.

Financieel

De afvalstoffenheffing bedraagt in 2017:

- € 215,77 voor een eenpersoonshuishouden
- € 269,72 voor een meerpersoonshuishouden.

De beloning is afhankelijk van het aantal keer dat een huishouden restafval in de ondergrondse container wordt aangeboden. Voor de beloning is gerekend met de te verwachten prestatie. De beloning (teruggaaf) wordt uitgekeerd in euro's.

Voor de pilot wordt uitgegaan van het effect in hoeveelheden, gebaseerd op de doelstellingen uit het Grondstoffenplan (zie tabel 4). De in de tabel verwachte toe- en afname is het resultaat van de drie sporen uit het Grondstoffenplan: faciliteren, motiveren én belonen.

Tabel 4: te verwachten af- en toename fracties

Kilogrammen per inwoner/jr.	Huidig	Doel	Af- of toename
Restafval	193	100	-48%
GFT	74	77	5%
PMD	20	35	75%
OPK	48	57	20%

De beloning wordt uitgekeerd volgens een staffel, waarbij een onderscheid gemaakt wordt in hoog- en laagbouw én in enkel- en meerpersoons huishoudens. De basis voor de tabel is het huidige aanbodgedrag van restafval in de pilotgebieden.

Tabel 5: beloningsstaffel laagbouw

Laagbouw	Beloning (€)	
	Eenpersoons huishouden	Meerpersoons huishouden
Staffel aantal aanbiedingen		
t/m 15	20,00	25,00
16	18,00	22,50
17	16,00	20,00
18	14,00	17,50
19	12,00	15,00
20	10,00	12,50
21	8,00	10,00
22	6,00	7,50
23	4,00	5,00
24	2,00	2,50
vanaf 25	0,00	0,00

Tabel 6: beloningsstaffel hoogbouw

Hoogbouw	Beloning (€)	
Staffel aantal aanbiedingen	Eenpersoons huishouden	Meerpersoons huishouden
t/m 17	20,00	25,00
18	18,00	22,50
19	16,00	20,00
20	14,00	17,50
21	12,00	15,00
22	10,00	12,50
23	8,00	10,00
24	6,00	7,50
25	4,00	5,00
26	2,00	2,50
vanaf 27	0	0,00

De te verwachten financiële besparing op te verbranden restafval bedraagt per jaar op basis van de bovengenoemde hoeveelheden binnen de pilotgroep circa € 16,- per huishouden gedurende de duur van de pilot van een half jaar. Om een voldoende grote beloning toe te passen en zo een serieuze prikkel te geven, is er gekozen voor een maximum beloning van €25 gedurende de pilotperiode van een half jaar. De verwachting is dus dat deze beloning niet één op één wordt terugverdiend door lagere kosten. Voor de duur van de pilot kan dit worden gedekt uit de Reserve Afval. Bij de implementatie van belonen voor heel Zwolle moet een balans worden gevonden tussen de omvang van de prikkel, de financiële besparing van het scheidingsgedrag dat de prikkel tot gevolg heeft en de financiële dekking van de beloning binnen de afvalstoffenheffing.

Privacy en vrijwillige deelname aan de pilot

Gebruik gegevens GBLT

GBLT voert de afvalverordening uit met oog voor de privacyregels. Omdat de pilot nog niet is verankerd in de afvalstoffenverordening en de gemeente zelf zorgdraagt voor de uitbetaling van de beloning is zorgvuldig gekeken naar hoe de pilot uitgevoerd kan worden met oog voor de privacy van de deelnemers en de regels om die te waarborgen. GBLT mag de gegevens aan de gemeente leveren als deze worden gebruikt voor het doel waarvoor ze zijn verzameld (belastinginning voor de afvalstoffenheffing). Omdat de pilot wordt uitgevoerd in het kader van de beleidsontwikkeling voor de afvalstoffenverordening mag GBLT de gegevens leveren. Daarvoor wordt een formeel verzoek ingediend.

Registreren stortgegevens restafval

In deze pilot worden de stortgegevens van het restafval vastgelegd om achteraf de juiste beloning te kunnen uitkeren per huishouden. Deze gegevens worden, omdat ze via de milieupas zijn gekoppeld aan de bewoners, volgens de wet bescherming persoonsgegevens als persoonsgegevens aangemerkt en vragen daarom bijzondere aandacht. Het bijhouden van het aantal stortingen per huishouden is niet zondermeer toegestaan. Monitoring van gegevens is wel toegestaan in bijvoorbeeld Diftar-toepassingen, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing afhankelijk is van het stortaantal van huishoudens. Met de pilot wordt een variant op het diftar-systeem beproefd. Daarom is registratie van stortgegevens noodzakelijk en toegestaan.

Communicatie naar deelnemers over garanderen privacy en vrijwillige deelname aan de pilot

In de pilot zullen we in de communicatie naar de deelnemende inwoners transparant zijn over welke gegevens worden vastgelegd en met welk doel dat gebeurt en hoe deze gegevens worden beschermd. Inwoners die bezwaar hebben tegen het opslaan van hun stortgegevens of om een andere reden niet willen deelnemen aan de pilot kunnen dit aangeven. We zullen hen dan niet opnemen in het pilotbestand en van deze inwoners geen stortgegevens opslaan.

Planning

In onderstaande tabel is de planning van de verdere voorbereiding en uitvoering van de pilot weergegeven.

Tabel 7: Besluitvorming en vervolg pilot

Week van	Actie
Eind September 2017	Besluitvorming door College en informeren Gemeenteraad, wijkverenigingen en bewoners pilotbuurten.
Half oktober 2017	Start communicatietraject voor bewoners in de pilotgebieden
Eind oktober / begin November 2017	Informatieavonden deelnemers
Half November 2017	Start pilot belonen, enquête nulmeting onder deelnemers
Februari 2018	Tussenevaluatie
Mei 2018	Afronding pilot
Mei/juni/juli 2018	Enquête voor eindmeting, uitwerken resultaten pilot belonen
September 2018	Uitbetaling beloning aan de deelnemers
Eind 2018, begin 2019	Besluitvorming stadsbreed invoeren financiële prikkel